

prozorska ruža, Notre-Dame, Pariz

prstenac

skupija pod upravom nadbiskupa s naslovom metropolita, ili teritorijalna jedinica nekoga reda, redodržava (franjevačka, isusovačka p.). ③ Pokrajina; upravno područje s određenom samoupravom. U administrativno-polit. sustavima nekih zemalja, područje veće od kotara (distrikta), a manje od oblasti. ④ Područje izvan grada (os. glavno-ga); također PEJ.

provincijal (lat.), poglavar nekoga kat. reda u jednoj provinciji.

provincijalizam. ① Uskoća u nazorima, navikama, ukusu, svojstvena malim provincijalnim sredinama. ② LINGV riječ ili izričaj svojstveni nekom kraju, provinciji, ali ne pripadaju fondu standardnoga knjiž. jezika.

provitamini (grč.+lat.), tvari u hrani iz kojih u organizmu nastaju vitamini (npr. karoten je provitamin vitamina A).

provizija (tal. <lat.), naknada koja se plaća komisionaru, agentu ili akviziteru za poslove posredovanja u nekom poslu. Izražava se najčešće u postotku od ukupno sklopljenoga iznosa.

provizor (lat.), nadstojnik, upravitelj.

provizoran (njem. <lat.), privremen; uvjetan, pokusan, određen za nuždu.

provlačenje, tehnol. postupak u proizvodnji žica, vrpca, šipki, cijevi, profila i sl., uglavnom za promjenu promjera, debljine stijenke ili oblika početnoga poprečnog presjeka.

provodnica, MAT → vodilja

provodni motiv → lajtmotiv

provodnost, fizikalna veličina koja opisuje svojstvo tvari da nešto provodi; recipročna je vrijednost otpornosti; *toplinska p.*, mjerna jedinica je vat po kelvin metru (W/Km), *električna p.*, mjerna jedinica je simens po metru (S/m); usp. vodljivost.

provokacija (lat.), izazivanje, izazov; u policijskoj praksi, nastojanje da se od osumnjičenih osoba izvuku željene izjave.

provokator, tajni policijski agent koji nastupa kao istomišljenik i uvlači se u organizaciju ili skupinu pod prismotrom da bi odao njezine članove.

provoz → tranzit

provrt → bušenje

Prøyssen [prøi'søn], Alf (1914–70), norv. pisac i skladatelj; znamenit ponajviše po svojim vedrim šansonama i pjesmama za djecu.

proza (lat.), različiti oblici jezičnoga izraza slobodna ritma, koji nisu podvrgnuti metričkim shemama; spis u prozi.

prozaičan, dosadan, nezanimljiv, suhoparan, svagdanji.

proza u trapericama ili **jeans proza**, u književnostima sr. i I Europe, prozni oblik nastao 1960-ih prema romanu *Lovac u žitu* J. D. Salingera, a kao prepreka kanoniziranoj problemskoj i intelektualnoj prozi; gl. junak gradski je marginalac, pripadnik manje društv. skupine s kojom osporava tradicionalne, a stvara vlastite kult. obrasce (odijevanje, glazba, jezik); gl. hrv. predstavnici: A. Majetić, Z. Majdak, I. Slamnig i B. Glumac. Termin uveo A. Flaker.

prozelit (grč.), osoba koja je iz jedne vjerske zajednice, stranke ili polit. grupacije prešla u drugu.

Prozerpina (Proserpina) → Perzefona

prozirac, vrsta bezbojna i prozirna kремена, nalazi se u šupljinama stijena u obliku većih kristala.

prozodemi (grč.), tonovi, intonacija, intenzitet (akcent), kvantiteta (suprasegmentni elementi) kao razlikovni elementi koji zahvaćaju jedinice manje od fonema (mõre) ili veće od fonema (slogove, riječi, rečenice).

prozodija (lat. <grč.). ① Pomoćna disciplina ant. metrike koja je proučavala akcenatske odnose i kvantitetu slogova u stihu; u novije doba sinonim za versifikaciju. ② LINGV razdio fonologije koji proučava prozodeme.

Prozor, selo u Lici, kraj Otočca; 935 st. Prapov. i ant. naselje *Arupium*, bogato arheol. nalazište (japodsko i rim. razdoblje).

prozor, ARHIT ostakljen otvor u zidu ili na krovu zgrade koji služi za osvjetljivanje i ventiliranje prostorija; sastoji se od doprozornika, ugrađenoga u zid, i pomičnih krila. Francuski p. seže do poda i na vanjskoj strani ima zaštitnu ogradu. Protiv sunca p. se zaštićuje čvrstim ili pomičnim zaslonima (brise-soleil), žaluzinama, roletama i kaptcima.

prozorska ruža, velik okrugao prozor s mrežistem i skulptiranim ukrasom (rozeta), istaknuti ukras na pročeljima gotičkih crkava.

Prpić, Ivan (1927), hrv. kirurg; sveuč. profesor; akademik. Napose se bavio kirurgijom šake i dojke; pionir metode djelomičnoga uklanjanja dojke (parcijalne mastektomije).

prpolj (slinavac; *Arion*), rod golih kopnenih puževa plućnjaka različitih boja (crna, crvena i dr.); šumski p. (*A. empiricorum*), velik štetoinac u vrtovima.

prсна žiljezda → timus

prсни koš (toraks), dio trupa između vrata i trbuha; sastoji se od torakalne stijenke (12 prsnih kralježaka, 12 pari rebara, rebrena hrskavica, prsna kost) i prsne (torakalne) šupljine (u kojoj su oba plućna krila, timus, dušnik, dušnice, srce, aorta).

prsobran, izvorno vršni dio bedema utvrda (parapet), od druge pol. 19. st. zemljani nasip (eventualno pojačan priručnim materijalima) ispred pješakcoga poljskog rova, pretežno visok 20–40 cm.

prst, krajnji dio šake ili stopala; košanu podlogu čine 3 (kod palca 2) članka; na vanjskoj je strani, u predjelu treće kosti, nokat, a na unutarnjoj jagodica.

prstac (*Lithophaga lithophaga*), jestiv školjkaš iz por. dagnji; buši hodnike u obalnim stijenama; živi u Sredozemnom moru (uključivo Jadran); raste vrlo sporo; gurmanska poslastica; u Hrvatskoj zaštićena vrsta.

prstaši (*Daubentonidae*), por. polumajmuna sa zubalom sličnim zubalu glodavaca, dugih prstiju s pandžama; jedina vrsta: madagaskarski prstaš.

prsten, metalni kolutić na prstu ruke, noge ili među nosnicama; od prapov. doba nakit. Ima i simbolično značenje (zaručni, vjenčani, vladarski, biskupski, pečatni p.).

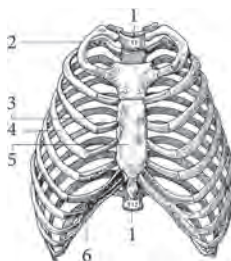
prstenac (igra na prstenac), tradicionalna viteška igra u Barbanu u Istri, slična Sinjskoj alki.

prstenaši (*Amphisbaenidae*), por. guštera rovaša zmijolika tijela; žive pod zemljom u Srednjoj i Južnoj Americi, Africi, Europi i Maloj Aziji; predstavnik: maloazijski dvoplaz.

prstenovanje, ZOOL obilježavanje ptica s pomoću prstena, radi proučavanja njihova seljenja i načina života.

prstomet, raspored stavljanja i uporabe prstiju pri sviranju na tipkama glazbala s klavijaturom (glasovir, orgulje, čembalo, harmonika i dr.), na žicama gudačih i trzaci glazbala (violina, gitara i dr.) i na rupicama i poklopcima puhaćih glazbala (flauta, klarinet, fagot, saksofon, trublja i dr.).

pršilice (lebdjelice; *Syrphidae*), por. kukaca dvo-krilaca, velike muhe, najbolji letači među kukci-

prpolj, šumski prpolj

prstac

prsten, egipatski, rimski, srednjovjekovni, renesansni

pršilice, pčelolika cvjetarica

prсни koš,

1. T1 do T12 prsni kralješci
2. prvo rebro
3. međurebreni prostor
4. rebro
5. prsna kost
6. rebrene hrskavice